

РОЗДІЛ 10 СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

УДК 347.965.6

ПРАВОВА ПРИРОДА ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ТА НЕПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА ЩОДО НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

LEGAL NATURE OF THE PROCEDURAL AND NON-PROCEDURAL FORMS OF ACTIVITY OF LAWYERS FOR LEGAL HELP

Заборовський В.В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
Ужгородського національного університету

У статті досліджено правову сутність процесуальної та непроцесуальної форм діяльності адвоката. Вказується на існування загального (конституційного), професійного та індивідуального правового статусу адвоката, який характеризується можливістю виокремлення процесуальної та непроцесуальної форми діяльності адвоката. У статті вказується на те, що центральне місце займає процесуальна форма діяльності адвоката, але в жодному разі не слід применшувати її ролі непроцесуальної форми діяльності, яка може передувати або супроводжувати процесуальну форму.

Ключові слова: адвокат, статус адвоката, професійний статус адвоката, індивідуальний статус адвоката, процесуальна форма діяльності адвоката, непроцесуальна форма діяльності адвоката.

В статье исследуется правовая сущность процессуальной и непроцессуальной форм деятельности адвоката. Указывается на существование общего (конституционного), профессионального и индивидуального правового статуса адвоката, который характеризуется возможностью выделения процессуальной и непроцессуальной формы деятельности адвоката. В статье указывается на то, что центральное место занимает процессуальная форма деятельности адвоката, но ни в коем случае не следует преуменьшать и роль непроцессуальной формы деятельности, которая может предшествовать или сопровождать процессуальную форму.

Ключевые слова: адвокат, статус адвоката, профессиональный статус адвоката, индивидуальный статус адвоката, процессуальная форма деятельности адвоката, непроцессуальная форма деятельности адвоката.

In this paper, an analysis the legal nature of the procedural and non-procedural forms of lawyer activity. It indicates the existence of a general (constitutional), professional and individual legal status of the lawyer, which is characterized by the possibility of allocation of procedural and non-procedural forms of lawyer activity. The article points out that the central place is occupied by procedural form of lawyer activity, but in any case should not be underestimated and the role of non-procedural forms of activity that may precede or accompany the procedural form.

Key words: attorney, lawyer status, lawyer's professional status, the status of the individual lawyer, procedural forms of lawyer activity, non-procedural form of lawyer activity.

Актуальність теми. Конституцією України на адвоката покладається обов'язок щодо надання правової допомоги кожній особі. Реалізація такого обов'язку відбувається в процесі здійснення ним того чи іншого виду адвокатської діяльності. Професійна діяльність адвоката здійснюється в межах процесуальної та непроцесуальної форми його діяльності. Актуальність дослідження проявляється в тому, що розмежування процесуальної та непроцесуальної форми діяльності адвоката дає можливість, поперше, більш детально проаналізувати статус адвоката під час надання ним правової допомоги своєму клієнту в тому чи іншому виді процесуального судочинства, а по-друге, розмежувати правовий статус адвоката від статусу інших осіб, які наділяються правом надавати правові послуги.

Аналіз наукових публікацій. Проблема визначення природи процесуальної та непроцесуальної форми діяльності адвоката була предметом досліджень ряду науковців. Серед вчених, які досліджували окремі аспекти цієї проблеми, доцільно виокремити праці В.Г. Андрусіва, А.М. Бірюкова, О.Д. Бойкова, Т.В. Варфоломеевої, С.В. Киришіної, Є.Г. Мартинчик, С.Ф. Сафулька, А.В. Рагуліна, В. Семенцева, Т.О. Федотової, Д.П. Фіолевського, О.Г. Яновської та інших. Разом з тим і сьогодні залишається багато дискусійних питань у цій сфері.

Метою статті є дослідження природи процесуальної та непроцесуальної форми діяльності адвоката щодо надання правової допомоги. Основні завдання автор ставить такі: розкрити сутність класифікації правового статусу

особи за характером (змістом) в аспекті її впливу на статус адвоката; проаналізувати правову природу процесуальної та непроцесуальної форми діяльності адвоката; встановити практичну цінність у розмежуванні таких форм діяльності адвоката та з'ясувати взаємозв'язок між ними.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи питання про сутність правового статусу особи в аспекті його впливу на статус адвоката, слід звернути увагу на те, що в юридичній літературі наявні різноманітні критерії класифікації правового статусу особи, зокрема адвоката. Проте загальноновизнаним є критерій класифікації правового статусу особи за характером (змістом). За таким критерієм розрізняють загальний (конституційний), спеціальний (родовий) та індивідуальний статус [1, с. 381; 2, с. 117; 3, с. 44].

Загальний (конституційний) статус – це статус особи як громадянина держави, члена суспільства, закріплений в Конституції, який характеризується стабільністю та є однаковим для всіх осіб (незалежно від національності, релігійних переконань, соціального та майнового стану, статі тощо). Цей статус виступає базою (основою) для інших статусів, а його структуру в основному складають ті права й обов'язки та інші елементи статусу, що закріплені Основним законом.

Спеціальний (родовий) статус – це статус, який відображає особливості правового становища особи як представника тієї чи іншої соціальної групи. Цей статус базується на загальному (конституційному) статусі особи, водночас він конкретизує (доповнює чи обмежує) елемент-

ний склад правового статусу певної категорії осіб (статус студентів, викладачі, інвалідів, держслужбовців, адвокатів тощо). Цей статус у порівнянні з загальним (конституційним) статусом характеризується більшою динамічністю, оскільки більше піддається змінам.

Індивідуальний статус, у свою чергу, розкриває правове становище вже певної конкретної особи (певного індивіду). Цей статус складається із сукупності вже персоніфікованих елементів правового статусу, він у порівнянні з вищевказаними статусами є більш рухливим та динамічним, оскільки змінюється у зв'язку зі змінами різного характеру в життєдіяльності особи.

Розкриваючи сутність класифікації правового статусу особи за характером (змістом), потрібно врахувати твердження М.І. Матузова, який вказує на те, що «ці три види статусу співвідносяться між собою як загальне, особливе і одиничне. Вони тісно взаємопов'язані та взаємозалежні, розпадаються один на одного, на практиці нероздільні. Кожен індивід одночасно виступає як громадянин своєї держави (загальний статус), належить до певного прошарку (групи) і, отже, має родовий статус, і він же являє собою окрему, неповторну особистість, тобто має індивідуальний статус. Загальний правовий статус у всіх один, спеціальних статусів – безліч, а індивідуальних рівно стільки, скільки громадян» [4, с. 268].

Фактично з таких же позицій виходить й О.Ф. Скакун, яка, досліджуючи вказані правові статуси особи, зазначає: «Виходить свого роду «матрійка», яка складається з трьох видів статусів у одного суб'єкта права. Вони нашаровуються один на одного і на практиці нероздільні. В основі всіх статусів знаходиться статус людини (відповідно до міжнародних прав людини). Загальний правовий статус у всіх громадян – один, спеціальних статусів (різноманітних) – багато, індивідуальних – стільки, скільки осіб проживає в державі» [1, с. 382].

Враховуючи специфіку правового статусу адвоката, у розрізі цієї класифікації можна дійти висновку, що загальний (конституційний) статус особи, яка є адвокатом, відповідає правовому статусу фізичної особи (оскільки відповідно до законодавства адвокатами можуть бути тільки фізичні особи); спеціальний (родовий) статус такої особи складає сукупність професійних прав, обов'язків та інших елементів статусу (передбачені, зокрема, Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і «Правилами адвокатської етики»); індивідуальний правовий статус адвоката – це його правове становище під час надання ним конкретних видів правової допомоги (захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги).

В аспекті нашого дослідження, з урахуванням того, що основним призначенням адвоката є надання правової допомоги на професійній основі, спеціальний (родовий) статус такої особи, на нашу думку, може отримати назву професійного статусу. Фактично з таких позицій виходить і В.Г. Андрусів, який вказує на «наявність у адвоката спеціального (особливого) правового статусу, що зумовлений його професією» [5, с. 196].

З'ясувавши критерії класифікації видів правового статусу особи та дійшовши висновку, що спеціальний (родовий) статус адвоката може отримати назву професійного статусу, потрібно врахувати й те, що в юридичній літературі наявні й точки зору науковців, за якими такий вид статусу має свою внутрішню класифікацію.

Слушною є позиція Є.Г. Мартинчик, який новизну та нетрадиційність дослідження статусу адвоката перш за все вбачає в його диференційованому трактуванні, що проявляється в існуванні самостійних статусів: організаційно-правового та процесуально-правового статусів адвоката. Перший статус, який він вважає пріоритетним, за його визначенням, є єдиним для всіх адвокатів як членів адвокатської корпорації та закріплений в Законі про адвокатську діяльність і адвокатуру. У свою чергу, Є.Г. Мар-

тинчик процесуально-правовий статус адвоката розглядає як похідний від організаційно-правового статусу суб'єкта адвокатської корпорації, що являє собою сукупність процесуальних правовідносин на рівні «держава – адвокат», які врегульовані законодавством стосовно різних видів судочинства: конституційного, адміністративного, цивільного, кримінального. Він також вказує на те, що кожен такий вид судочинства накладає свій відбиток на процесуально-правовий статус адвоката, визначає його особливості, структуру, зміст [6, с. 57–58].

Подібної точки зору дотримується й А.М. Бірюкова, яка зазначає, що «діяльність адвоката в кримінальному процесі потрібно розглядати під кутом розмежування статусу адвоката-захисника на загальноправовий і кримінально-процесуальний, оскільки правова допомога адвоката в кримінальному процесі не обмежується його процесуальним статусом захисника у справі» [7, с. 11]. Вона вказує на те, що адвокат до вступу в справу як захисник може надавати попередню правову допомогу особам, які вважаються, що стосовно них у правоохоронних органах є підозри. Так, А.М. Бірюкова звертає увагу на те, що до вступу в справу надання адвокатом правової допомоги особі в період провадження дізнання та на стадії досудового слідства є прикладом реалізації професійних прав адвоката, встановлених законодавством про адвокатуру.

Майже з таких же позицій виходять й В.А. Семенов і Б.М. Бургер, які вказують на те, що «якщо в законі про адвокатуру наданий загальний статус адвоката, то в КПК цей статус залежить від процесуального становища довірителя» [8, с. 101].

Для з'ясування внутрішньої класифікації професійного статусу адвоката, на нашу думку, перш за все необхідно здійснити аналіз природи процесуальної та непроцесуальної (позапроцесуальної) діяльності адвоката. Ми поділяємо позицію О.О. Леонтьєвої [9, с. 14], яка залежно від норм, що регулюють надання адвокатом юридичної допомоги, розрізняє процесуальну та непроцесуальну форму її надання. Вона вказує на те, що перша форма спирається на норми ЦПК і тим самим завжди вбирається в процесуальну форму, а друга – на норми та приписи інших законів і нормативних актів, принципи та норми адвокатської етики.

Насамперед потрібно звернути увагу на те, що ми не поділяємо позиції тих науковців, які пов'язують діяльність адвоката виключно з його діяльністю в суді. Так, О.Г. Яновська вказує на те, що «більш правильним є вживання терміна «адвокат» у тих випадках, коли мова йде про особу, яка має право займатися адвокатською діяльністю та діє в інтересах іншої особи в суді» [10, с. 45]. В інших випадках надання правової допомоги (представництво і захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб за їх дорученням у всіх органах, підприємствах, установах і організаціях, а також при наданні юридичних консультацій), на її думку, таку особу слід називати «юрист-представник» або «юрисконсульт». На нашу думку, незалежно від того, реалізує адвокат процесуальну чи непроцесуальну форму своєї діяльності, за ним зберігається професійний статус адвоката, і така особа повинна власне найменування «адвокат-захисник», «адвокат-представник» або ж самим терміном «адвокат» – наприклад, за надання правової допомоги свідку.

Слід звернути увагу на те, що в юридичній літературі деякі науковці для розмежування процесуальної та непроцесуальної діяльності адвоката використовують термін «види», а не «форми». Зокрема, А.А. Венедіктов і Ю.С. Венедіктова чітко розмежовують два види представницької діяльності адвоката – процесуальну (що здійснюється в рамках адміністративного, господарського, кримінального та цивільного процесу) і позапроцесуальну (що не пов'язана з досудовим слідством і розглядом справ у суді) [11, с. 146]. Ми не поділяємо такої точки зору, а

дотримуємося позиції Е.С. Колоколової, яка виходить з того, що «якщо форми адвокатської юридичної допомоги відповідають на питання про те, як діяти представнику в цивільному судочинстві, щоб професійно виконати доручення, то види юридичної допомоги дають уявлення про те, що уповноважений робити адвокат-представник у цивільних справах у рамках названих форм» [12, с. 32]. При цьому деякі автори [13, с. 87] ці «види» та «форми» розглядають як складники юридичної допомоги адвоката, вказуючи на наявність ще й третього складника, а саме змісту цієї допомоги, що відбиває конкретні процесуальні та непроцесуальні дії адвоката та складає сенс професійної діяльності адвоката.

Фактично з таких позицій виходить і український законодавець, який у ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» розкриває види адвокатської діяльності, що, на нашу думку, лише вказує на орієнтовні напрями діяльності адвоката для виконання покладеного на нього обов'язку щодо надання правової допомоги. Аналіз п. 6 ч. 1 ст. 1 вказаного Закону, у якому розкривається поняття «інші види правової допомоги», дає нам можливість дійти висновку, що український законодавець певним чином здійснює розмежування процесуальної та непроцесуальної діяльності адвоката, оскільки одним із різновидів вказаних «інших видів правової допомоги» він розглядає складання процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта. Але в такому разі необхідно розрізнити й поняття «організаційні форми адвокатської діяльності», відповідно до якого адвокат може здійснювати адвокатську діяльність індивідуально або в організаційно-правових формах адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання (ч. 3 ст. 4 Закону).

Слушною є позиція І.В. Голованя, який відзначає, що «адвокат – це особа, яка не тільки має свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю, а й фактично реалізує це право, здійснюючи адвокатську діяльність у рамках передбаченої законом організаційної форми (індивідуально, відкривши бюро чи в рамках адвокатського об'єднання)» [14, с. 7]. Тобто таке поняття вказує не на процесуальну чи непроцесуальну форму діяльності адвоката, а відображає, як зазначає А.В. Іванцова [15, с. 6], правову модель для реалізації функцій адвокатури, захисту прав адвокатських об'єднань та адвокатів, яка самостійно обирається адвокатом. Це дає нам можливість дійти висновку про доцільність використання правової конструкції про процесуальні та непроцесуальні форми, а не види діяльності адвоката щодо надання правової допомоги.

Процесуальна форма надання адвокатом правової допомоги охоплює всю сукупність процесуальних дій, які дозволені відповідним процесуальним законодавством. Наприклад, адвокат-представник у цивільному провадженні відповідно до ч. 1 ст. 44 ЦПК України може вчиняти від імені особи, яку він представляє, усі процесуальні дії, що їх має право вчиняти ця особа. Такою нормою український законодавець встановлює загальне правило участі адвоката в цивільному провадженні від імені особи, яку він представляє. При цьому реалізація будь-якого права особи, інтереси якої представляє адвокат, на будь-яких стадіях цивільного провадження повинна відбуватися в точній відповідності до вимог такого судочинства.

Щодо непроцесуальної форми діяльності адвоката, то ми дотримуємося точки зору, що вона у порівнянні з процесуальною формою надання адвокатом правової допомоги «має допоміжний характер, може передувати або супроводжувати процесуальну форму» [16, с. 20]. Безсумнівно, за значенням і обсягом центральне місце займає процесуальна форма діяльності адвоката, але в жодному разі не слід применшувати й ролі непроцесуальної форми діяльності. Тож заслуговує на увагу позиція О.Д. Бойкова та М.І. Капінуса, які вказують на те, що «значною части-

ною роботи адвокатів є дача консультацій і роз'яснень з юридичних питань, усних і письмових довідок по законодавству, складання заяв, скарг та інших документів правового характеру, у тому числі і при безпосередньому зверненні клієнта в юридичну консультацію» [17, с. 105]. Крім цього, як зазначає С.В. Киришина, адвокат починає роботу в цивільній справі задовго до виникнення цивільного процесу та часто до оформлення представницьких повноважень. Вона звертає увагу на те, що применшення значення цього етапу з погляду бездіяльності адвоката як представника сторони в цивільному процесі є недалекоглядним і невиправданим, оскільки від правильного надання адвокатом юридичної допомоги на досудовій стадії залежить ефективність і в кінцевому підсумку результат участі адвоката в судовому розгляді [18, с. 20].

Ми поділяємо вказану позицію науковців, оскільки, по-перше, на практиці досить поширеними є випадки, коли непроцесуальна форма діяльності адвоката є більш змістовною та об'ємною в порівнянні з процесуальною, а по-друге, як вміло відзначає Е.М. Дідик, досліджуючи питання представництва адвокатом інтересів довірителя в конституційному судочинстві, «від того, наскільки компетентно і правильно буде складено звернення до Конституційного Суду РФ і, найголовніше, переконаливо обґрунтована правова позиція, багато в чому залежить результат справи» [19, с. 1632]. Взагалі, на нашу думку, визначити ефективність діяльності адвоката з надання правової допомоги можна лише на підставі аналізу як процесуальної, так і непроцесуальної форми його діяльності.

Досліджуючи природу непроцесуальної форми діяльності адвоката, потрібно звернути увагу на те, що така форма, незважаючи на свою назву, не характеризується відсутністю правового регулювання щодо її здійснення, тобто не означає можливості адвоката здійснювати таку діяльність на свій розсуд. Ми поділяємо позицію І.М. Чеботарьової, яка, досліджуючи статус адвоката-захисника як суб'єкта доказування у кримінальних справах, вказує на те, що він не «пов'язаний жорсткими правилами щодо місця пошуку відомостей, що мають доказове значення, джерел їх отримання, оскільки ця діяльність адвоката є непроцесуальною (не врегульованою нормами кримінально-процесуального законодавства)» [20, с. 38].

Проте не слід забувати, що така форма його діяльності врегульовується, зокрема, законодавством України про адвокатуру, основними джерелами якого є Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правила адвокатської етики. Так, цими актами передбачено, що одним із основних принципів здійснення адвокатської діяльності є принцип законності (ч. 1 ст. 4 вказаного Закону). Цей принцип деталізується в ст. 7 «Правил адвокатської етики (дотримання законності)», у якій передбачено, що у своїй професійній діяльності адвокат зобов'язаний використовувати всі свої знання та професійну майстерність для належного захисту та представництва прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, дотримуючись чинного законодавства України, сприяти утвердженню та практичній реалізації принципів верховенства права та законності. Тобто непроцесуальна форма діяльності адвоката за своїм змістом теж є правовою, оскільки врегульована, зокрема, нормами законодавства про адвокатуру та здійснюється в інтересах клієнта за допомогою засобів, які не заборонені законом.

Практична цінність розмежування процесуальної та непроцесуальної форми діяльності адвоката полягає в тому, що воно дає нам можливість більш детально проаналізувати статус адвоката під час надання ним правової допомоги своєму клієнту в тому чи іншому виді процесуального судочинства. Фактично на підставі розмежування таких форм його діяльності ряд науковців виділяють як спеціальні та галузеві права, так і, відповідно, спеціальний та галузевий статус адвоката. У цьому сенсі заслуго-

вує на увагу позиція А.В. Рагуліна, який вказує на різницю у правовому статусі адвоката й адвоката-захисника. Зокрема, науковець виділяє «два рівні професійних прав адвоката-захисника: перший рівень – спеціальний, встановлений законом «Про адвокатську діяльність...», другий рівень – галузевий, встановлений положеннями кримінально-процесуального законодавства та процесуальними нормами законодавства про адміністративні правопорушення» [21, с. 52]. При цьому А.В. Рагулін зазначає, що повноваження адвоката-захисника є більш широкими, оскільки він на додаток до повноважень, що передбачені законодавством про адвокатуру, набуває й права, які передбачені процесуальним законодавством. На підставі такого розмежування прав адвоката, досліджуючи участь адвоката-захисника у формуванні доказів на стадії попереднього розслідування, Г.Г. Скребець вказує на те, що він має спеціальний та галузевий статус адвоката, який не дублює, а доповнює та конкретизує його спеціальний статус, залежить від займаного адвокатом у кримінальному судочинстві процесуального становища: захисника, представника, адвоката свідка чи особи, у приміщенні якої проводиться обшук [22, с. 6]. Подібної позиції дотримуються й інші науковці [8, с. 102].

Дослідження природи процесуальної та непроцесуальної форми діяльності адвоката також дає нам змогу відмежувати правовий статус адвоката від статусу інших осіб, які наділяються правом надавати правові послуги. Наприклад, у цивільному судочинстві представником може бути адвокат або інша особа, яка досягла вісімнадцяти років і має цивільну процесуальну дієздатність. Але, на відміну від таких осіб, адвокат «може виконувати свої рольові функції з надання юридичної допомоги як в процесуальних, так і непроцесуальних формах» [23, с. 308], тоді як інші особи, які виконують функції представника в цивільному судочинстві та не мають статусу адвоката, виконують таку діяльність виключно в процесуальній формі.

Слід врахувати й те, що ми дотримуємося позиції, відповідно до якої непроцесуальна форма діяльності адвоката не тільки передус, але й може супроводжувати процесуальну форму і, як вміло відзначає С.В. Киришина, «пронизує всі етапи діяльності адвоката» [18, с. 19]. Це дає можливість дійти висновку про доцільність використання саме правової конструкції «процесуальні та непроцесуальні форми діяльності адвоката», а не «процесуальний і непроцесуальний статус адвоката».

Також потрібно не забувати й те, що далеко не всім матеріальним галузям права відповідає аналогічний процесуальний порядок щодо вирішення спорів. Зокрема, ч. 1 ст. 15 ЦПК України передбачено, що суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин та інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства. Це дає нам можливість погодитися з позицією В.Л. Кудрявцева та А.В. Панчишина, які вказують на наявність й галузевого статусу. Зокрема, В.Л. Кудрявцев зазначає, що «у теорії права прийнято, що галузевої статус (становище) суб'єкта визначається тим законодавством, у рамках якого встановлені його права та обов'язки» [24, с. 64]. У свою чергу А.В. Панчин вказує на те, що такий ста-

тус конкретизує загальний статус нормами галузевого законодавства, а це надає можливість виділяти адміністративно-правовий, цивільно-правовий, фінансово-правовий, кримінально-правовий та інші статуси [25, с. 97]. На підставі вищевказаного можна зробити висновок не тільки про можливість розмежування процесуальної та непроцесуальної форми діяльності адвоката, а отже, визначення правового статусу адвоката в аспекті тієї чи іншої форми його діяльності, але й про можливість диференціації такого статусу залежно від галузі права, у межах якої адвокат здійснює наданням правової допомоги своєму клієнту. Отже, мова може йти про правовий статус адвоката, наприклад, у кримінальному, адміністративному, цивільному, сімейному, земельному та інших галузях права.

Враховуючи вже згадувані твердження М.І. Матузова й О.Ф. Скакун, які вказують на взаємопов'язаність, взаємозалежність та нероздільність на практиці трьох видів статусу особи, можна дійти висновку про наявність вказаного взаємозв'язку між правовим статусом адвоката (професійним статусом) і статусом адвоката в аспекті здійснення ним процесуальної та непроцесуальної форми його діяльності. Аналогічний правовий зв'язок прослідковується і між професійним статусом адвоката та статусом адвоката в тій чи іншій галузі права, у межах якої адвокат здійснює надання правової допомоги своєму клієнту. Проте ми не погоджуємося з позицією В.Г. Андрусів, який вказує, що «категорії «процесуальне становище адвоката-захисника» і «правовий статус адвоката» співвідносяться між собою як частина та ціле» [26, с. 5]. Помилковість позиції автора якраз і полягає в тому, що статус адвоката під час здійснення ним процесуальної форми діяльності, навпаки, поєднує в собі і статус адвоката, і процесуальний статус тієї особи, функції якої виконує адвокат у тому чи іншому виді провадження (наприклад, представника, захисника тощо).

Висновки. Враховуючи специфіку правового статусу адвоката в розрізі класифікації правового статусу особи за характером (змістом), можна прийти до висновку, що загальний (конституційний) статус особи, яка є адвокатом, відповідає правовому статусу фізичної особи; спеціальний (родовий) статус такої особи складає сукупність професійних прав, обов'язків та інших елементів статусу, а отже, може отримати назву професійного статусу; індивідуальний правовий статус адвоката – це його правове становище під час надання ним конкретних видів правової допомоги. У свою чергу, індивідуальний статус адвоката характеризується можливістю виокремлення процесуальної та непроцесуальної форми діяльності адвоката щодо надання правової допомоги. При цьому незалежно від того, реалізує адвокат процесуальну чи непроцесуальну форму своєї діяльності, за ним зберігається професійний статус адвоката, і така особа повинна найменуватися «адвокат-захисник», «адвокат-представник» або «адвокат» – наприклад, при наданні правової допомоги свідку.

Безсумнівно, за значенням і обсягом центральне місце займає процесуальна форма діяльності адвоката. Але в жодному разі не слід применшувати й ролі непроцесуальної форми діяльності, яка може передувати або супроводжувати процесуальну форму, оскільки визначити ефективність діяльності адвоката з надання правової допомоги можна лише на підставі аналізу як процесуальної, так і непроцесуальної форми його діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник / О.Ф. Скакун. – пер. з рос. – Харків : Консум, 2001. – 656 с.
2. Конституційне право України : [підручник] / за ред. Ю.М. Тодики, В.С. Журавського. – К. : Ін Юре, 2002. – 544 с.
3. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : «Укр. енцикл.», 2003. – Т.5 : П–С. – 736 с.
4. Теория государства и права : [курс лекцій] / под ред. Н.И. Матузова, А.В. Малько. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристь, 2001. – 776 с.
5. Андрусів В.Г. Співвідношення правового статусу та процесуального становища адвоката-захисника / В.Г. Андрусів // Пленбологічна оцінка сучасної світової фінансово-економічної кризи і завдань стратегічного менеджменту : матеріали доповідей та виступів II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 квітня 2009 р.). – К. : ВПЦ «Київський університет», 2009. – Вип. 2. – С. 195–198.

6. Мартынич Е.Г. Адвокатское расследование в уголовном процессе. Теоретико-методологические основы доктрины адвокатского расследования / Е.Г. Мартынич. – М. : Юрист, 2009. – 258 с.
7. Бірюкова А.М. Забезпечення адвокатурою конституційного права обвинуваченого на захист у кримінальному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / А.М. Бірюкова. – О., 2006. – 20 с.
8. Бургер Б.М. Процессуальное положение адвоката в уголовном судопроизводстве / Б.М. Бургер, В.А. Семенов // Уголовное право. – 2009. – № 4. – С. 101–104.
9. Леонтьева Е.А. О деятельности адвоката-представителя в гражданском судопроизводстве / Е.А. Леонтьева // Адвокатская практика. – 2008. – № 4. – С. 13–15.
10. Яновська О.Г. Адвокатура України : [навч. посібник] / О.Г. Яновська. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 280 с.
11. Венедіктов А.А. Види професійного спілкування адвоката / А.А. Венедіктов, Ю.Є. Венедіктова // Юридична психологія та педагогіка. – 2012. – № 1. – С. 145–152.
12. Колоколова Э.Е. Адвокат-представитель в российском гражданском процессе : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.15 «Гражданский процесс; арбитражный процесс» / Э.Е. Колоколова. – Саратов, 2005. – 33 с.
13. Кирюшина С.В. Реализация адвокатом полномочий по защите прав и законных интересов граждан в гражданском судопроизводстве: организационно-правовой аспект : дис. ... кандидата юрид. наук : спец. 12.00.11 / С.В. Кирюшина. – М., 2009. – 162 с.
14. Головань І.В. Юридична практика і адвокатська діяльність в Україні / І.В. Головань // Адвокат. – 2005. – № 8. – С. 3–11.
15. Іванцова А.В. Організаційні форми діяльності адвокатури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура» / А.В. Іванцова. – Х., 2010. – 20 с.
16. Федотова Т.А. Адвокатская деятельность и проблемы судебного представительства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Судебная власть; прокурорский надзор; организация правоохранительной деятельности; адвокатура» / Т.А. Федотова. – М., 2009. – 25 с.
17. Бойков А.Д. Адвокатура России : [учеб. пособие] / А.Д. Бойков, Н.И. Капинус. – М. : Институт международного права и экономики имени А.С. Грибоедова, 2000. – 376 с.
18. Кирюшина С.В. Реализация адвокатом полномочий по защите прав и законных интересов граждан в гражданском судопроизводстве: организационно-правовой аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Судебная власть; прокурорский надзор; организация правоохранительной деятельности; адвокатура» / С.В. Кирюшина. – М., 2009. – 24 с.
19. Дидык Э.М. Представительство адвокатом интересов доверителя в конституционном судопроизводстве / Э.М. Дидык // Актуальные проблемы российского права. – 2013. – № 12. – С. 1625–1633.
20. Чеботарева И.Н. Адвокат-защитник как субъект доказывания по уголовным делам / И.Н. Чеботарева // Адвокатская практика. – 2010. – № 4. – С. 36–38.
21. Рагулин А.В. Профессиональные права адвоката-защитника в Российской Федерации. Вопросы теории и практики : дис. ... доктора юрид. наук : спец. 12.00.11 / А.В. Рагулин. – М., 2014. – 462 с.
22. Скребец Г.Г. Участие адвоката-защитника в формировании доказательств на стадии предварительного расследования : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» / Г.Г. Скребец. – Екатеринбург, 2008. – 22 с.
23. Адвокатура в России : [учебник для вузов] / под ред. Л.А. Демидовой, В.И. Сергеева. – 3-е изд., стер. – М. : ЗАО Юстиц информ, 2006. – 576 с.
24. Кудрявцев В.Л. Процессуальное положение адвоката в российском уголовном судопроизводстве / В.Л. Кудрявцев // Современное право. – 2005. – № 4. – С. 64–68.
25. Панчишин А.В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус» / А.В. Панчишин // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 2. – С. 95–98.
26. Андрусів В.Г. Участь адвоката-захисника в суді першої інстанції у кримінальному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / В.Г. Андрусів. – К., 2010. – 19 с.